

Bože słowo za nas

Bóh praji: Hdyž budžeće mje z cyłej wutrobu pytać, chcu so ja wam dać namakać. (Jer. 29, 13–14)

Što wočakujeće, lubi čitarjo, wot noweho lěta? Snano, zo je stare nětko skónčnje wotbyte a to hubjene zabyte? Zo to, štož so nam poradžiło njeje, abo štož smy wopak činili, nas wjac njewobčežuje? Wšak je stare lěto nimo a nowe so započnje z nadźiju, zo so nětko wšo polěpši. Nadźijamy so, zo so nam nětko poradźi, štož smy sebi předewzali, a zo nětko wšo prawje činimy.

Ale tež, hdyž so wšitke štyri ličby lěta přeměnja, so žane nowe žiwjenje njezapočnje. Nowe žiwjenje by so snano započalo, hdyž bychmy do druhého města abo do drugeje wjeski čahnyli abo hdyž bychmy rentnarsku starobu docpěli abo hdyž by so hewak něšto wažneho w našim žiwjenju přeměnilo. A tola by nas tež potom wjele z našeje zašłosće přewodžalo. Cyle nowy započatk tež potom možny njeje.

Měnju pak, zo je nowy započatk tola možny. Hrono za tute lěto wo tym reči. Je to

namołwa k pytanju a slubjenje, zo namakamy. Što pak mamy pytać?

Husto pytamy jenož to, štož za naše žiwjenje trjebamy, a to, štož naše žiwjenje rjeńše a přijomniše čini. To wšak cyle wopak njeje. Ale naše hrono nam praji, zo to wšitko być njemóže. Wone nam praji, zo mamy Boha pytać, a to tež potom, hdyž smy w čěžkim položanju. Mamy Boha pytać tež potom, hdyž so před tym, štož nam nowe lěto přinjesć móže, bojimy, runje tak kaž potom, hdyž nas naša zašłosć wobčežuje. Ale kak mamy Boha pytać, zo bychmy jeho namakać móhli?

Jezus je k temu přirunanje podať. Čitamy je w scénju Mateja na 13. stawje. Tam rěka: „Njebjeske kralestwo runa so pokładej, schowane mu na polu, kotryž čłowjek namaka a schowa; a woteńdže z wjeselosću, a předa wšitko, štož měješe, a kupi sej tute polo. Wospjet runa so Bože kralestwo kupcej,

LUBI ČITARJO!

Tute januarske čisło ma wosom stronow a nic štyri kaž dotal. Wjeselimy so, zo móžemy wam w nowym léće přeco wosomstronske čisło podať. Z tym pak su wšelake změny zwjazane. Tak płaći naš časopis nětko 16 hriwnow na lěto, kaž smy sebi na zwjazkowej zhromadźiznje dorěčeli. Dalša změna je, zo přewza redaktorstwo časopisa nětko Trudla Malinkowa. Zamołwitosć za wobsah pak wostanje při serbskej superintendenturje. Nadźijam so, zo móže přez tute změny naš Pomhaj Bóh wobšěrnišo rozprawjeć.

S. Albert

kiž dobre parle pytaše, a jako wón jara drohu parlu namaka, džěše wón a předa wšitko, štož měješe, a kupi ju.“

Pokład na polu a drohotna parla so z cyłej wutrobu pytašej, a kupc a namakar poklada na polu wšitko činještaj, zo byštaj drohoćinku dóstałoj. Runje tak mamy Boha z cyłej wutrobu pytać a wšitko činić, zo bychmy jeho namakali. Ale hdže mamy Boha pytać? Hdže chce so wón dać namakać?

Namakać chce Bóh so dać w swojim słowje, potajkim w Swjatym Pismje a we wukładowanju biblije. Tam mamy jeho pytać. Tam jeho podarmo njepytamy. Potom pak je to za nas namołwa, w nowym léće so z Božim słowom zaběrać a bibliju čitać – a to kóždy džeń. Wězo je wo-

na na wšelakich městnach čěžko zrozumić. Ale tu nam wšelake protyki a wukładowanske knihi pomhaja. K temu so Bože słowo tež na kemšach, w bibliskich hodžinach a nutrnosćach wukładuje. Wšudžom, hdžež so Chrystusowa wosada zhromadźuje, chce Bóh so namakać dać.

A hdyž smy Boha tak namakali, potom so w našim žiwjenju něšto přeměni. Potom móže so to, štož smy w starym léće wopak činili, abo štož so nam poradžiło njeje, wot Boha wodać. A potom so tež w nowym léće Bohu dowěrimy. Wěmy tola: Bóh dže z nami sobu, tež w čěžkich hodžinach, a wón dawa nam móc a nadźiju. Tak móžemy bjez stracha do noweho lěta hić.

S. Albert

Žohnowane nowe lěto
přeje wšitkim čitarjam

redakcija Pomhaj Bóh

Nowe lěto - nowa Boža miłosć.
Nowe lěto - nowe njezbože a zbože.
Nowe lěto sej nowu pokutu žada.
Nowe lěto staroh luboh Boha trieba.

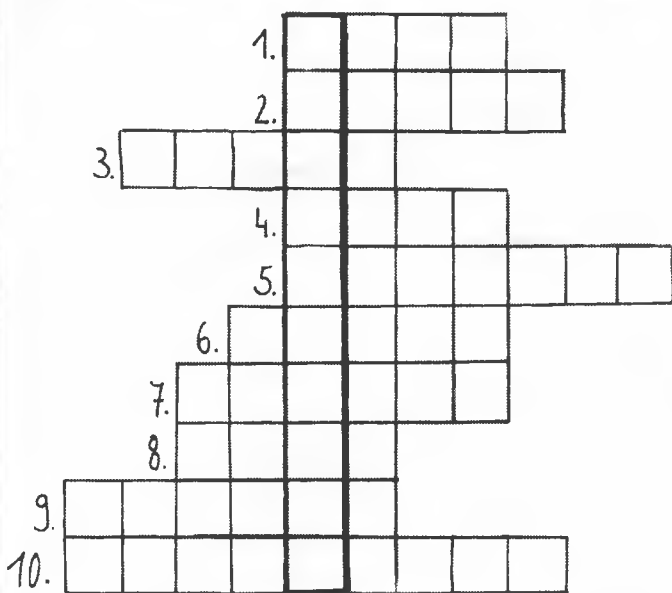
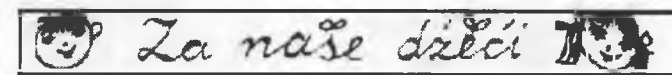
Lube džěci!

W bibliji móžemy stawizny wo čłowjekach čitać, kotřiž su z někajkim njeskutkom zwjazani. Sym hódančko přihotowała, w kotrymž pytaja so tajke wosoby. Snano dopomniš so při hódanju na stawiznu tutech ludźi abo sej ju hišće raz w bibliji přečitaš. Hdyž sy wšitko prawje wuhódał/a, wučitaš padornje grjekske słowo za januarski cyrkwinski swjedžen. Wjele wjesela přeje **Jadwiga**

❶ W bibliji pisa so wo mužu, kiž předa za wobjed wšitke swoje prawa jako přenjorodženy. Kak wón rěka?
(1. Mójzas 25, 29-34)

❷ Na spočatku přesćěhaše muž křesćanow. Potom pak přez dožiwjenje swoje nastajenje změni. Da so přemjenowac a džělaše za křesćanow. Kak wón nětkle rěka?
(Japoštolske skutki 13)

❸ Wěsty kral zalubuje so do žony swojeho poddana. Sće le jeje muža do wójny, zo by

tam wumrěl. Nětkle ma wudowu za sebje. Znaješ mjeno njesprawnego krala?
(2. Samuel 11)

❹ Kak rěka muž, kiž wo sebi praji, zo njeznaje Jezusa, hač-runjež z tym lži?
(Matej 26, 69-75)

❺ Znaješ muža, kiž so třoch kralow za nowonarodžonym kralom Židow wuwoprašo, zo by jeho zamordował?
(Matej 2)

❻ Jakub služeše sydom lět pola muža. Jako mzdu jemu muž swoju najmłóđu džow-

ku Rahel slubi. Jako pak běchu so lěta minyli, dósta Jakub staršu Leu za žonu. Kak rěka muž, kiž swoje slubjenje njedopjelni?
(1. Mójzas 29)

❼ Wěsty muž dósta wot Boha wažny nadawk, kotryž so jemu pak scyła njespodobaše. Spyta čeknyć, tola Bóh jeho wuskuši a jeho přeswědči. Do kotreho města dyrbjese so muž podać?
(Jona 1-4)

❽ W bibliji pisa so wo čłowjeku, kotryž je swojeho bratra zabil. Kak rěka skućicel?
(1. Mójzas 4)

❾ Muž, kotryž dósta wot Boha tafli z džesać kaznjemi, započo swoje skutkowanje ze zabićom druhého. Pytane je jeho mjeno.
(2. Mójzas 2, 11)

❿ Muž pućuje do Jericha. Po puću jeho rubježnicu čěžko zranja. Hakle třeci, kotryž jeho zranjeného widži, jemu pomha. Z kotreho města bě zranjeny muž wotešol?
(Lukaš 10, 25-37)

Hłowna zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa

Lětuša hlowna zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa wotmě so na reformaciskim swjedženju w Budyskim „Tachantskim róžku“. Swójba k. Stefana Malinka bě towarstwo do swojeje noweje pensije přeprošyła, kiž ze swojim serbskim wuhotowanjom přijomny wobłuk za wažne schadžowanje tworješe.

Po powitanju a zawnym kěrlušu pokaza farar Jan Malink w bibliskim rozpominanju na zakłady křesćanskeje wěry, na kotrež mamy so přeco zaso znowa dopomnić a na nimi natwarjeć. Zdobom hódnoćeše wuznam zhromadneho wozjewjenja zastupnikow ewangelskeje a katolskeje cyrkwy k wučbje wosprawnjenja w Augsburgu. Při wšěm doje-

dnanju wostanje dosć prašenjow wotewrjenych.

Předsyda towarstwa brat Měrćin Wirth spominaše na spočatku swojeje rozprawy z džaknymi słowami na nje-

dawno zemřetu knj. Hertu Hempelowu, kiž je dothe lěta pokladnju Pomhaj Bóh wjedla a serbske ewangelske džělo njesebičnje podpěrała. Dale wupraji swój džak

wšěm, kiž su předewzaća towarstwa w zaštyl léce spěchowali. Bě to mjez druhim hlownje cyrkwinski džen w Wochozach, wudaće porjada Božeje služby za ☞

Předsyda Měrćin Wirth poda rozprawy wo džěle Serbskeho ewangelskeho towarstwa
Foto: M. Bulank

ewangelsku cyrkej šleskeje Hornjeje Łužicy a prózdniski tydžeń džěci w pólskich Kyrkonošach.

Towarstwo dotal njeje Domowinje přistupiło. Dosć žiwje je so w scěhowacej rozmotwje wo tym rěčalo. Zda so, zo by wjetšina přitomnych přistup k třěšnemu zwjazkej witała. Štó hewak měł Serbow w zjawnosći zastupować? Jednanja maja so tuž zahajić a sobustawstwo na klětušej hłownej zhromadźiznje doskónčnje wo tym roz-

sudzić. Přistup by towarstwu tež dalše móžnosće skutkowanja skićil.

Rozpominachu so tež namjetynastupajo internet, wudaće Ochranowskich hesłow w serbskej rěči, podpěra za rozšěrjenje serbskeje literatury a dalše. Dobře to myslje, kiž pak zdžěla přesahuja tuchwilne móžnosće towarstwa. Mamy sebi wědomi być, zo hodźitej so nahladnosć a zjawne připóznaće ewangelskich Serbow přede-

wšěm z hódnyimi skutkami přisporjeć.

Dale poda so rozprawa wo financach towarstwa. Bilanca je pozitiwna a bu po pruwowanju komisije w porjadku namakana. Bratraj Sembdner a Freudenberg buštaj znowa jednohlósne jako rewizoraj wobkrućenaj.

Zajimawy přednošk wo stawiznach našeho časopisa Pomhaj Bóh poskići Lipsčanski teologa Jens Buliš. Wón wuknje serbsku rěč. Bě pytnýc, zo ju hižo dosć derje

wobknježi. Rysowaše na zakładze swojich slědženow wuwice časopisa wot założenja 1891 do džensnišeho pod wliwom wotměnjatych towaršnostnych poměrow a wšelakich redaktorow.

Městopředsydka Domowiny Leńka Nowakowa podžakowa so w tutym zwisku nětčičemu redaktorej superintendentej Albertej za swěru wukonjane džěło a přeprasy towarstwo na klětuše schadźowanje do Slepoho.

A. Grofa

„Pomhaj Bóh“ – cyrkwinski časopis?

Serbski časopis we wobłuku konfesionelnych časopisow NDR (1)

Přednošk na hłownej zhromadźiznje Serbskeho ewangelskeho towarstwa 1999

Snano najprjedy něšto k mojej wosobje. Sym w Lipsku a Kielu ewangelsku teologiju studował a mój studij w lěće 1997 zakončił. Moja lubosć su – hišće z časa studija – cyrkwinske stawizny. Tuchwilu džělam na Inštituće za cyrkwinske stawizny Lipsčanskeje uniwersity a džělam na disertaciji wo ewangelskich časopisach w NDR, wosebje wo časopisu „Die Zeichen der Zeit“.

Nětko budžeće so zawěsće prašeć: Kak přińdu k tomu, zo so zaběram ze serbskej rěču? To ma wšelake přičiny. Jedna je mjezdruhim ta, zo sym wot maćernej linije mojeho přiwuznistwa serbsku bibliju a serbske spěwarske zdžědžil. Mój pradžěd a moja prawowka rěkaštaj Wujancec a bydleštaj w Bukecach a móžeštaj hišće serbsce. Mój džěd Arnošt Wujanc – pjekar – wopuši Bukecy, najskerje w hněwje, tola to njewěm tak jasnje. Z nim přetorhny so zwisk z Łužicu. Swójbny row hnydom naprawo při wrotach Bukčanskeho kěrčowa bu

njedawno zrunany. Knihi – biblija a spěwarske – wostachu. Hižo něšto časa prócuju so, w Lipsku na Inštituće za sorabistiku serbsce nawuknyć. Bohužel njemóžu hišće tak derje serbsce, zo móhł tu swobodnje rěčeć. Prošu wodajće, zo lěpju jara na manuskripcy a zo njeje moja rěč najlěpša.

Wjeselu so, zo směm so w našim towarstwje z małym přednoškom předstajić. Dokelž džělam tuchwilu na nowinarsko- a cyrkwinsko-historiskej temje, poskića so snano, zo přispomnju něšto k serbskemu ewangelskemu łopjenku „Pomhaj Bóh“. Njeje to žane wobšěrne předstajenje a nima narok dospołnosće. Tuž jenož někotre wobkedźbowanja.

Při zaběrje z temu sym nutřkowny zwisk z tutym předmjetom wotkrył: Připadnje namakach přinošk wo bratru mojeho pradžěda, Awgusće Wujancu, a widžach k přenjemu razej fotografiju mojeho přiwuzneho: w časopisu „Pomhaj Bóh“ z nowembra 1978.

Přednošowar Jens Buliš z Lipska Foto: M. Bulank

Možnosće cyrkwjow w NDR k publicistiskemu samopředstajenju kaž tež k žurnalistiskemu zastaranju swojich stawow jako nutřkownocyrkwinski nadawk běchu wusko zamjezowane. Najsylniše wobmjezowanje běše dowolnosć k čišćenju, wo kotruž mějachu za kóždu knihu a za kóždy lokalnje wudawany wosadny list prosyć.

Cyrkwinske nowiny a časopisy móžachu jenož z plaćiwellicencu wuńć a podležachu tohorunja kontroli, mjenjacy kontroli dawarja licency. Wuwzaće běchu zwjetša

z ruku zhotowjene nutřkownocyrkwinske zdžělenki a publikacije. Wone nošachu připisk „Nur für innerkirchlichen Dienstgebrauch“ a hibachu so móhtrjec w „šěrym pasmje“.

Pohladajmy na publikacije, kiž trjebachu licencu, to su časopisy a nowiny. W NDR wuchadžeše cyrkownje pječ ewangelskich tydzenikow, na př. „Mecklenburger Kirchenzeitung“ abo sakski „Sonntag“. Dale wuchadžachu hamtske łopjenka jednotliwych krajnych cyrkwjow, kiž wobsahowachu předewšěm cyrkwinsko-prawniske postajenja a cyrkwinsko-oficjalne wozjewjenja. Wot meje 1947 wuchadžeše „Evangelischer Nachrichtendienst Ost“ (eno), wot 1965 jako „Evangelischer Nachrichtendienst“ (ena). Na polu cyrkwinskih časopisow běchu to tři: „Theologische Literaturzeitung“, „Die Christenlehre“ a „Die Zeichen der Zeit“. Hač do 1953 smědžeše tež młodžinski časopis „Stafette“ wuchadžeć. Wšitke tute časopisy buchu wot nakładnistwa Evangelische Verlagsanstalt (Berlin) wudawane. Na- ➔

kladnistwo słušeše do cyrkwinskeho wobsydstwa.

Kruće wot nich dyrbymy krozeznać njecyrkwinske časopisy, kiž su so pola njecyrkwinskih organizacijow zasydlili. Můžeme tute drje jako ewangelske časopisy woznamjenjeć, tola nic jako cyrkwinske, přetož njepodstějachu zamotwitosći cyrkwyje: časopis „Glaube und Gewissen“ (wot 1955), publikacija Zwjazka ewangelskich fararjow w NDR „Evangelisches Pfarrblatt“ (wot 1958) abo tež wot Günthera Wirtha wudawany časopis „Standpunkt“ (wot 1973), kotryž woznamjeni so formalnje jako CDU-łopjenko. Hladamy-li pak za kulisy tutych łopjenkow, spóznajemy wodžerjow wotežkow relatiwnje lochko: Běše to džěłowa skupina za cyrkwinske prašenja pola Centralneho komiteja SED.

Wosebitu rólu w konfesionalnej časopisnej krajinyje zabraštej woboj serbskej łopješe: „Katolski Posoł“ a „Pomhaj Bóh“. Z časopisom „Pomhaj Bóh“ chcemy so bliže zaběrać. Zo bych „Pomhaj Bóh“ w NDR-skim času hódnoćił, chcu před tym jeho předstawizny předstajić:

Přenje čisto stajnje dvě dwustronskej łopjenje wobzahowaceho časopisa wuńdže k jutram 1891. Wón bu wot fararja Friedricha Selle založeny. Wjele lětdžesatkow strowješe titlowy wobraz wot Ludwiga Richtera „Pomhaj Bóh“. Jednory ratar přińdže wot džěła na polu domoj, powitany wot swojeje žony a džěći z karanom piwa. Pozdžišo bu wobraz z basnju wobrubjeny. Tutón napohlad wobchowaje „Pomhaj Bóh“ hač do 1931. Potom bu titlowy wobraz přez stróžby akruty wobraz narunany: pócćiwa serbska swójba po puću kemši. Ramikowana baseń bu wobchowana.

Wot 1917 běše farar Korla

Titulny wobraz Pomhaj Bóh wot Ludwiga Richtera.

Wyrgać za redakciju zamotwity. Nimo nadrobnych biblickich a duchownych rozpominanjow, basnjow a pozběhowacych powědančkow pjelnjachu wosebje rubriki „Z bliska a daloka“ a „Cyrkej a stat“ njedželske łopjenko. Wone poskićachu – byrnjež zamjezowany – wuhlad na politiski a duchowny wobswět. Wusahowace temy duchowneho rozestajenja – při pódla prajene: cyłeho konfesionalneho nowinarstwa – běchu wustupy z cyrkwyje abo „Kirchenaustrittsbewegung“, prašenja cyrkwyje a šule, potajkim: ludowa šula vs. konfesionalna šula, strachi sektow a prašenje wo poměru mjez křesćanstwom a socialdemokratiju, štož hodźi so w tenorje časopisa „Pomhaj Bóh“ skrótka zjimać: „Přeswědčeny křesćan ... /abo/ ... přeswědčeny socialdemokrat. Woboje nado bo je njemóžne!“

Hdyž nacionalsocialistiske hibanje wot 1933 stat přeco dale podrywaše a přeco šěrše kruhi ludnosće zapřija, wopokaza „Pomhaj Bóh“ wobdźiwanja hódnu zamóžnosć přiměrjenja, štož saha hač do wuběra wobrazow a fotow. Nacionalkonserwatiwna protestantska tradicija je to drje wolóžila. Bolšewizm bu jako přiběrace wohroženje předstajeny. Wón by reakcija na socialnu

bědu a wukorjenje był. Publicerowane rozprawy dožiwjenjow w Ruskej „Něšto z Ruskeje“ a přinoški wo katakombowej cyrkwi w Sowjetskim zwjazku na přikład mějachu na strachi bolšewizma skedźbnić a so jemu znapřećiwić.

Wot nacionalsocialistiskeho hibanja wočakowachu nutřkowny a wonkowny rozkčěw naroda a předewšěm křesćanskeje wěry – tež a runje mjez Serbami. Nadźijejpołni dowěrjachu słowje

knježerstwa: „Ewangelska wěra ma być zakład wšeho moralneho žiwjenja.“ Najskerje můžeme jenož z tuteje dowěry sem interpretować, zo so „Pomhaj Bóh“ w běhu lět politisce a cyrkwinski-politisce tak kruće pozicioněrowaše, zo můžeme jón jako medij němsko-křesćanskich mysłow a němsko-křesćanskich wozjewjenjow zrozumić. Snadž pochadžachu tute woprawdže napadne aktiwity tež ze stracha wo ludžik a jeho přetraće. Na tutym polu dale slědźić a „Pomhaj Bóh“ na to dokładnje analyzować, je zawěsće hódne předewzaće.

We wulkej antiserbskej kampaniji lěta 1937 dyrbeše tež „Pomhaj Bóh“ swoje wuchadženje zastajić. Sylne profilowanje njebě přetraće zawěsćilo. Nawopak běše drje samo kontraproduktiwno. Nacionalsocialistiski stat njeměješe publicerowanu lojalitu serbskeho łopjenka trjeba. „Katolski Posoł“ pak, kiž so politiskeho stejišća w daloce měrje wzdawaše, móžeše hišće dvě lěće dale wuchadźeć.

Jens Buliš

(Pokročowanje slěduje)

Jandytar Hajnk-Förster 1999

Přeće a próstwa

**Pomhać bych chcył čłowjekam,
wšěm, kiž wšědnje zetkawam.**

**Darić bych chcył luby směw,
zaspěwać wšěm loštny spěw.**

**Tak bych chcył syc dowěru
bratram, sotram w žiwjenju.**

**Zawěsće, to wěrcé mi,
bych tak twarił mosćiki.**

**Sylń, ow Božo, w džěle mje!
Džak ci słuša na wěčne!**

Amen

Měješe serbski farar kralowskeho přiwuzneho?

Dopomnjenki na nabožinu pola Pawoła Alberta

Prěnje posmjertny fararja Pawoła Alberta (*31.1.1911 +17.1.1999) skića dobru skladnosć, spominać na serbsku ewangelsku nabožinu, kotruž wotměwaše wón, farar Michalskeje wosady, kónc 60tych a w 70tych lětach (najskeje z l. 1966 hač do l. 1973). Jako měščanska přislušeše naša swójba samo na sebi Pětrskej wosadze a tohodla chodžach tež kóždy tydźen pola knjeni Sobe na němsku nabožinu. Husto však sedžachmoj tam z towaršku Danielu samej, zajim druhich džěci drje njebě pře wulki. (Nawopačny začišć mějach wo katolskej nabožinj, na kotruž wulki džěl mojih šulskich towaršow ke kapłanej Wićazej na faru při cyrkwi Našeje lubeje knjenje pilnje chodžeše.) Běchmy mała horstka džěci Budyškich swójbow Ledźborec, Malinkec, Mětskec, Rajšec a Völkelec, kotraž chodžeše kóždy druhu srjedu napol pječich do šesćich na Michałsku faru na serbsku nabožinu pola fararja Alberta. Malinkec puć z Radeloweje (džen- sa Weigangowa) po Róžowej a Bohatej bě poměrnje dołhi a runje w nazymje a zymje so hižo čmičkaše. Ale sej na Jerjowej spěšnje hišće pola pjekarja Hocke za 10 pjenježkow po kusk cikoroweho tykanca skočić, bě tróštna narunanka. W adwentnym času chodžachmy rady tež nimo drogerije Winter na Kamjentnej, dokelž so hodowne wupyšenje wulkeju wukładneju woknow w přitulnym swětle pře- wšo krasnje frinkoleše. Čakajo w žurli Michalskeje fary so druhdy z wostudy wo- koło wołtarja honjachmy. Ale hdyž farar Duntch z po- bočnych durjow zastupi a nas němsce wuswari, to sedžeše.

Fararja Alberta mam mi- leho a nanowskeho w po-

mjatku. Jeho krasna ewan- gelska serbsči- na (čłowjek) džensa hišće we mni klinči. Modlachmy so a čitachmy z čenkeje ze- le- nej knižki, ze „Scenja po swjatym Mate- ju“ (Budyšin 1960), a farar Albert nam sło- wa wuložowa- še. Najradšo drje z nami spě- waše. My džěci so wjeselach- my na kónc ho- džiny, hdyž fa- rar Albert z bli- da stany a so za

wobstarny harmonium sy- dny, na kotrymž ležeše dołhi swěčkohašak za wołtarne swěčki. Hdyž wěko wočini, zjewichu so na woběmaj bo- komaj pohibliweje swěčnikaj. Stupichmy so w połkruhu wokoło njeho a wón čahaše registry, za tym, kajki bě ze spěwarskich kěrluš wupytał. Najradšo spěwach kěrluš č. 295 „Do jenoh' Boha wěri- my ...“. Druhdy však naša koncentracija hižo popušćo- waše, ale farar Albert ze swo- jim přešwo zwučnym barito- nom znošnje a jasnje hač do kónca spěwaše. Jónu běch- my přeprošeni na kofej do jeho bydlenja we domje. Při- ležnosć hižo njepomnju, ale wulki začišć zawostaji we mni tehdy impozantna re- produkcija mólbju Ludwiga Richtera „Überfahrt über die Elbe am Schreckenstein bei Aušig“ nad konopejom w dobrej stwě. Njemóžach so donahladać cunich barbow wody a wječorneho njebj a z dostojnej ruinu w pozadku a z čołmom počnym ludži we swjatokowej harmoniji.

Raz pak powědaše nam

Wuměnkar Pawoł Albert 1997

Foto: priwatne

farar Albert, kiž bě za mnje dostojny, haj samo powažny muž, zo ma sławneho prje- downika, mjenujcy sakskeho

krala. To so nam wěrić nje- chaše. „Haj, pohladajće raz na Lawsku wěžu, tam nama- kaće wobraz-relief krala Al- berta“, wón potwjerdzi. A dokelž bě farar Albert za mnje woprawdžita awtorita a hačkuli mějach wěste dwo- jake začuće, na słyšanym nje- dwělowach.

Chodžach na serbsku na- božinu, doniž njepřinđzech w lěće 1970 k fararjej Simm- genej při Pětrskej wosadze na němske pačerske hodži- ny, dokelž měješe farar Al- bert jenož kóždej dvě lěće konfirmandow. Serbsce kon- firměrowaše sotru Hanku (1969) a bratra Jana (1971). Byrnjež był tradicionalny we wuwučowanskim wašnju, sym fararjej Albertej džakow- na za jeho přichilnosć a za serbsko-ewangelske dopom- njenki z džěcatstwa, kiž su wusko z nim zwjazane.

Christiana Piniekowa

Krajna synoda (1)

Wot 29.10. do 1.11.1999 wotmě so 8. zeńdženje 24. sakskeje synody. Hłowne temy běchu rozprawy cyrk- winskeho wjednistwa, bisko- pa a krajnocyrkwinskeho za- rjada, zličbowanje za lěto 1998, hospodarski plan na lěto 2000 a mjez wšelakimi zakonjemi zakon wo nowo- rjadowanju eforijow.

Rozprawa cyrkwinskeho wjednistwa steješe pod temu „Cyrkej wosrjedz towaršnosće 1989–99“.

① Krajna cyrkej jako sobu- nošerka přewróta 1989

Mjez druhim so praji: „Zhla- dowanje na nazymu 1989 by pře zwjeršnje było, njebych- my-li Bože skutkowanje spó- znali.“ Tute skutkowanje je přičina so džiwac a so džako- wac. Runje w tej nocy, w ko-

trejž su so 1938 synagogi w Němskej palili, je so 51 lět pozdžišo Berlinska murja wotewriła a so z tym skónči- lo džělenje němskeho luda. Puć tuteho lěttotka pokaza nam winu a sud, ale tež skła- dnosć noweho započatka. To wostanje přičina k džako- wanju, a słuša do našich na- dawkow, to čłowjekam tež prajić.

② Krajna cyrkej

w džewjećdzesatych lětach

Cyrkej je so prócowała wo wužiwanje móžnosćow w nowej swobodze. Tuta swo- boda je tež nowe nadawki a čěžišća přinjesla. Hdyž su nětko w knježerstwje tež so- bustawojo, kotřiž našej cyrk- wi přislušeja, njerěka to, zo njetrjebamy so hižo wo kriti- ski wid na rozsudy prócować. Kedžbujmy na to, zo so ☞

stat na ateistiski stat njewuwi je. Mamy so jako cyrkej prócować, zo zboka njestejimy. To towaršnosći njeby tyło.

③ Krajna cyrkej ma towaršnosť sobu tworíc

Lětdžesatki je cyrkej nadawk stražnika měła a hlós pozběhnyła, hdyž widžeše towaršnosť wohroženu. Wjacce mocy njeměješe. W nětčišej towaršnosći můžemy wo „cyrkwi wosrjedź towaršnosće“ rěčeć. Mamy džensa móžnosť, skutkować blisko wšěm čłowjekam, tež tym, kiž njejsu w cyrkwi. Mamy k wažnym problemam wěcownje swoje mēnjenje prajić a mamy so sobu starać wo towaršnosť, wědžo, na čo dyrbi so wažnosť klasć. Cyrkej ma pak jenož potom něšto prajić, hdyž wě, zo ma při Chrystusu wostać, a hdyž so wo měr mjez čłowjekami stara.

Naša krajna cyrkej widži na př. wažny a specifiski nadawk w tym, zo nam Serbam pomha našu domiznu wuchować. Naš kraj trjeba wědu wo zmysle Božich kaznjow. Naš kraj trjeba zetkanje z wěru, přetož kóždy čłowjek dyrbi so za swoje žiwjenje jónu před Bohom zamołwić. Trjebamy zamołwity wobchad ze swobodu. Přiwzamy nadawk, zo naša cyrkej pomha našemu krajej dušu zdžeržeć a zo so zasadzi za wěrnosć, smilnosť a nadžiju w towaršnosći.

Přednošk biskopa Kreša

Přednošk steješe pod temu „Wo přecu a nadawku sobu skutkować“. Chcu spytać přednošk w krótkej formje předstajić. Na spočatku biskop praji, zo namołwa „Skutkujeće jako cyrkej sobu!“ wot dweju jara rozdžělnjeu bokow přińdže. Zastupjerjo sakskeho stata chcedža čłowjekow pozbudzić, zo bychu so angažowali ze zmužitósću, dowěru a nadžiju w nětčišich politiskich a hospodarskich naležnosćach. Zastupjerjo bazy našeje cyrkwe pak žadaja sebi jasne kritiske słowa

k socialnym a politiskim problemam w našim kraju. Tema je potajkim kontrowersna. K štyrjom dypkam so biskop wupraji:

① Chrystus, tón cyle hinaši

Pilatus je Jezusa za sebje a za romske knježerstwo jako strašny faktor spóznał a ničo njeje jeho wotdžeržalo Jezusa dać křižować. Jezus njeje wjele wočakował wot politiky. Wón je přećiwo tomu, zo so politiska móc stawa z přibohom, zo so romski kejžor wobhladuje jako bóh. W Jezusowym kralestwje je tón najwjetši, kiž je wšěch wotročk. Přeni křescenjo běchu bjezmócní. Bórže pak přewza křescanstwo sobu skutkowacu zamołwitosć. Hakle diktaturje poslednich lětdžesatkow stej skutkowanje w towaršnosći w dalokej měrje znjemóžniło. Tohodla mamy džensa wěste čezke ze sobuskutkowanjom.

② Mjez zboka staćom a přistojnym zachowanjom naprečo wyšnosći

W listach Noweho zakonja nadeńdzemy tute stejšico naprečo wyšnosći. Přenje křescanske wosady njejsu so křiža bojeli, ale jón tež njejsu runje pytali, su pak tež za wyšnosť so modlili. Hdyž wobhladujemy sej dwajtysac lětnu stawiznu křescanstwa, je wosebje wobdžiwjanja hódné, kak je wone přez nutřkownu móc tež čezke časy přetrało. Ewangelij je smilny ze słabymi, wón wě, zo je Bóh tež w słabych mócný.

③ Mjez sprawnosću a njesprawnosću

Pod kejžorom Konstantinom přewza křescanstwo sobu statnu zamołwitosć. Cyrkej hižo zboka njesteješe. Přez tysac lět bu křescanstwo ta skutkowaca móc w politice, hospodarstwje a kultury. Sobuskutkowanje bu z normalitu. Dalše lětsotki běchu bohate na dobrych přiškadach, kotraž su swět polěpšili, ale běchu tež poľne bludow.

Ważne je nazhonjenje, zo so ideale njezwoprawdža a zo so sobuskutkowacy dóstawa do konfliktow mjez sprawnosću a njesprawnosću. Runje to smy tež w poslednich džesać lětach nazhonili. Bože kralestwo njechodži so na zemi zwoprawdžić. Čim wažniše je za nas, zo stupimy pod Jezusowy křiž, wědžo, zo smy wšity hrěšnicy. Tute wuznaće je poražace, ale tež wuswobodžace.

④ Tón cyle hinaši džensa

Chrystusowe kralestwo njeje z tuteho swěta. Wón je do swěta přišoł, zo by po wěrnosći žiwy był. Tam, hdžež wón džensa je, knježi hinaši duch. Zemske prašenja hodža so tak abo znak posudžować, Jezusowy duch pak wostanje samsny. Wón dyrbi wašnje

skutkowanja postajeć. Biskop mjenowaše jemu wažne dopóznaća: Křescenjo dyrbja prašenje mocy chutne wzać a čućiwe z njej wobchadžeć. Njesmědža pak politiskeje mocy dla sobu skutkować. Znjewužiwjanje mocy dyrbi so pomjenować. Křescenjo dyrbja w zjawnych rozestajenjach najpředysluhać móc. Tež dobre zaměry hodža so jenož zdžěla docpěć. Wažne su hižo přibližne rozrisanja problemow. Dorozumjenje je drohotne kubło demokratije. Křescenjo pomhaja, zo njeprībēratej šćěpjenje a rozpad w towaršnosći. A nic naposledk je jedyn z najwažnišich kriterijow demokratije, na kajke wašnje so ze słabymi wobchadža.

Handrij Wirth

(Pokročowanje slěduje)

Farar Rjeda – załožer serbskeje protyki

1855 wuńdže přeni króć Předženak, knižna protyka za Serbow. Běše to čenki, 28stronski zešiwk, samo so wě bjez wobrazow a ilustracijow. Tehdy zahaji so tradicija, kiž so džensa hišće dale wjedže. Kóžde lěto wudawa so reprezentatiwna Serbska protyka, kiž je, kaž so husto wuzběhuje, najwoblubowanjša a najbóle rozšěrjena serbska kniha. Tež mjeno Předženak nas w kónctydzenskej přiłoze Serbskich Nowin dale přewodžuje.

Załožil je protyku Korla Herman Robert Rjeda, kiž bě wot 1843 farar w Hućinje a wot 1863 hač do 1890 w Barće. Wón bě nimoměry hibićiwý čłowjek. Staraše so wo duchowne a – štož je skerje njewšedne – tež wo čelne derjeměće wosadnych. Čas žiwjenja džělaše wutrajnje přećiwo chudobje a njezdžělanosći za pozběhjenje duchowneho a hospodarskeho stawa wjesneho luda.

Farar Korla Herman Rjeda (1816–1900)

Foto: Serbski institut

Tohodla skutkowaše čile w ratarskimaj towarstwomaj, bě předsyda pčolarseju towarstwow, zarjadowa přenju skótnu wustajeńcu w Serbach a załoži nalutowarnju. Tohodla tež započa 1855 wudawać serbsku protyku. Z dobrymi nastawkami w maćernej rěči chcyše lud

powučić a kublać, ale tež zabawjeć a rozwjeselić. A farar Rjeda wutrjechi zajimy čitarjow. Předženak sta so spěšnje woblubowany přewodnik w serbskich ewangel-

Prěnja serbska protyka z lěta 1855.

skich domach. Po jeho přikładze založichu sej katolscy Serbja 1868 protyku Krajan.

34 lět je farar Rjeda serbsku protyku wudawał a nimalle wšitke nastawki sam pisał, najprjedy wosom lět na Hućinjanskej, potom hač do lěta 1888 na Bartskej farje. Kelko prócy za tym tčeše! Při wšěm bě nimoměry skromy. Njepodpisa ani swoje nastawki, tak zo lědma něchtó wo tym wědžeše, zo bě wón awtor protyki.

Farar Rjeda zemřě 14. januara 1900 na wuměnk w Budyšinje. Škoda, zo je lětuša Serbska protyka skomdžiła wopominać swójeho založičela skladnostnje jeho 100. posmjertnin. **T.M.**

Ponowjenje dokónčene

Mnoho wosadnych, ale tež wopytowarjo z wokoliny steja často zajimowani a so wulce dźiwajo před Njeswačanskej cyrkwi. Žołty wobmjetk z bělej kromu wokoło woknow wuprudža přijomnu swětlosć a ćoplotu. Znowa natwarjene swisle nad drastkomoru z napodobnjenyimi „šlinkami“ a kulu na wjeršku a wosebje znowa wotkryte ornamenti na rańšich swislach na južnej stronje su zas wosebita pycha Božeho domu.

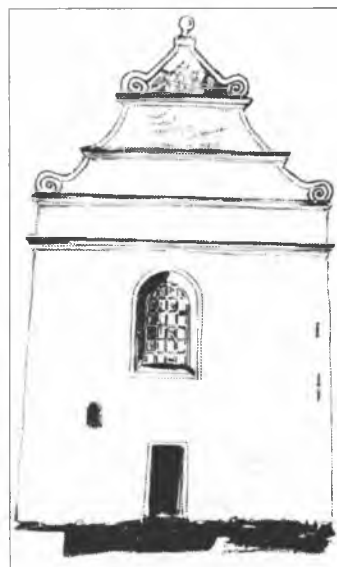
Samo najstarši wosadni měnja, zo jich starši to znali njejsu. Někotryžkuli chutnje dwěluje, hač je tuta krasna pycha hdy přjedy cyrkej debila, dokelž wšitko trochu njezwučene skutkuje. Jedna so při tym wo 400lětnu wumělstwo, kiž chowaše so pod wjele worštami barby a wobmjetka. Tajke formy z časa renesansy su we Łužicy jónkrótne. Wone pochadžeja z Italskeje a su z Čěskeje k nam přišli. Přenjtne bě cyły Boží dom tak wupyšeny.

Wěcywustojnje a zamołwice su so nazhonići restawratorojo wěcy wěnowali.

Skónčnje so rozsudži, zbytki pychi na južnej stronje a bohatu wozdobu na swislach jenož zlutniwje wudospołnjeć, zo by so cyłkowny wumělski začič docpěl.

Nadeńdzena lětoličba 1764 pochadza ze 100 lět pozdžišo wukonjaneje renowacije. Wobhladujemy to jako wosebite zbože, zo smě Njeswačidlska cyrkej na proze do lěta 2000 přez skutkownu pomoc wjele rukow k Božej česći přeprašować.

Tekst a rys.: **M. Vogler**

Wažne terminy na lěto 2000

21. februara

Kublanski dzeń na Michalskej farje w Budyšinje

8./9. julija

Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń w Minakale

14.–20. awgusta

Nabožny tydzeń Serbskeho ewangelskeho towarstwa za serbske dźěci (městnosć so hišće wozjewi)

31. oktobra

Hłowna zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Slepom

Zbožopřeca

70. narodniny woswjeć 23. januara knjeni Elza Grofina w Chasowje. Lětdzesatki so jubilarke poboku swójeho mandželskeho swěrnje wobdžela na serbskim ewangelskim žiwjenju. Stajnje je mjez wopytowarjami kublanskich a cyrkwinskih dnjow, wobstajnje čita naš časopis Pomhaj Bóh. W swójim domje hospoduje hižo lětdzesatki nutnosće Njeswačanskeje wosady runje tak kaž ekumeniske zarjadowanja zhromadnje z katolskimi wjesnjami, kiž přislušeja Radworskej wosadze. Serbske ewangelske towarstwo gratuluje swójej člonce a přeje do dalšich lět Bože žohnowanje.

Powěsće

Dešno. Sobotu, 2. oktobra, přewodžeše na sto serbskich a němskich přecelow blidarkeho mištra na wuměnk Hermana Jahna z Dešna k poslednjemu wotpočinkej. W swójim předowanju rysowaše wosadni farar Schütt njeboheho jako swěrneho Serba a křescana. Při rowje prajachu jemu Serbja w swójej mačersčinje poslednje božemje. Předsyda delnjoserbskeje Mašicy Serbskeje Měto Pernak přednjese rozžohnowanjski postrow fararja Herberta Nowaka, kotryž chorowatosće dla njemůžeše přitomny być. Manfred Starosta ze Serbskeho instituta podzakowa so njebohemu za dźěło w delnjoserbskej řečne komisiji a Harald Koncak wot Domowiny hódnoćeše jeho zasadjenje za Serbstwo Delnjeje Łužicy. Na rozžohnowanje zanjesechu Delnjoa Hornjoserbja kóždy w swójej řeči serbsku hymnu. Hermann Jahn bě zwjazany tež

z Hornjeje Łužicy, wospjet je so na serbskich cyrkwinskih dnjach wobdželi. Njeh wotpočuje w měrje.

Budyšin. Na lětušej adwentniče fararjow Budyskeje eforije, kotraž přewjedže so 30. nowembra we wosadnicy w Strowotnej studni, poskići so serbski program. Dr. Walda ze Serbskeho instituta přednošowaše wo naložkach Serbow w hodownym času. Direktor Serbskeho muzeja Tomasz Nawka předstaji troje serbske dudy a zahra wjacore ludowe spěwy.

Budyšin. W polnje wobsadźenej Michalskej cyrkwi přewjedže chór Serbskeho gymnazija sobotu, 4. decembra, swój tradicionelny adwentny koncert. Pod dirigentom Friedemannom Böhmu přeswědčichu chór a solisća znowa z wysokej kwalitu. Hnuty publikum dżakowaše so z dolho trajacym při- ➤

kleskom. Wulkotny wuspěch koncerta zbudži přeće, zo by chór kóžde lěto w Michałskej cyrkwi koncertował.

Slepo. Na kursu za nawuknjenje serbskeje rěče w Slepjanskim serbskim kulturnym centrumje wobdźělitaž so mjez druhim fararka Ulrike Mentzel a jeje mandźelski. Wučbu podawa wučer na wuměnknu Helmut Nowak z Mulkec. Ulrike Mentzel je 1998 Slepjansku wosadu přewzała. Wona je přernja žona w tudyšim farskim zastojnstwje.

Drježdžany. W Sakskej wobdźěli so 70 500 šulerkow a šulerjow na ewangelskej nabožinje. 426 fararjow a cyrkwinskih sobudźělačerjow pomha při podawanju nabožinskeje wučby.

Budyšin. Po wjele lětach zaso přernja serbska ekumeniska nutrnosć wotmě so nje-dzělu, 14. nowembra, w katolskej cyrkwi Našeje lubeje knjenje. Wuhotowaštaj ju sup. Albert a kapłan Deleńk. Nimale štyrceći kemšerjow so wobdźěli. Klětu budže dalša tajka nutrnosć, potom w Michałskej cyrkwi.

Budyšin. Ekumeniske nabožne nutrnosće w serbskim

rozhlósu hižo njebudu. Loni běchu so wone zahajili a mějachu so prawidłownje wysyłać na kóždej pjatej nje-dzeli tych měsacow, kiž maja pjeć nje-dzěl. Cyłkownje dožiwichmy tři ekumeniske wysylnja, a to kónc januara, meje a awgusta 1999. Wuhotowachu je z ewangelskeje stronysuperintendent Albert a z katolskeje msgr. Salowski, kapłan Deleńk a farar dr. Kilank. Nažel je wěc, kiž měješe so z tradiciju stać, tak spěšnje zaso zašla.

Budyšin. Při literarnym wobdźowanju Załožby za serbski lud 1999 wudoby sej Hinc Šořta z Lauterbacha za nastawk wo Nowej Wsy jedne z přerich a Jadwiga Maliniec z Budyšina za baseň „Woda“ jedne z druhich mytow. Redakcija Pomhaj Bóh swojimaj dopisowarjomaj gratuluje.

Slepo. Starodawne wašnje žohnowanja Slepjanskeho džěcatka w cyrkwi je so loni 2. adwenta wožiwiło. Z Božeho domu nastaji so džěcatko na puć na hodowne wiki we wsy.

Picno. W Lauchhammerje je so 3. decembra laň nowy štwórty zwón za Picnjansku cyrkej. Wosebitosć je, zo ma serbske napismo. Je to po lětdzěsatkach po cylej Łužicy přerhi króć, zo da sej ewangelska wosada zwón ze serbskim hronom zhotowić.

Budyšin. 18. decembra spožči Domowina w Serbskim domje wuznamjenjenja za zaslužbne narodne džělo. Mjez pjećomi, kiž přijimachu Myto Domowiny, běchu wot Leńki Nowakoweje z Rownoho nawjedowane Slepjanske kantorki. Džesaćo, mjez nimi předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa Měrcin Wirth z Budyšina, wuznamjenichu so z Čestnym znamješkom Domowiny.

Přeprošujemy

01.1. – Nowe lěto

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (farar Malink)
13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

02.1. – 1. nje-dzela po hodžoch

10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje na Michałskej farje (sup. Albert)

09.1. – 1. nje-dzela po Třoch kralach

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (sup. Albert)

15.1. – sobota

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Malešecach (sup. Albert)

16.1. – 2. nje-dzela po Třoch kralach

8.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)

22.1. – sobota

15.00 hodź. wosadne popołdnje w Hodžiju (sup. Albert)

23.1. – 3. nje-dzela po Třoch kralach

11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (farar Malink)
15.00 hodź. wosadne popołdnje we Łazu (sup. Albert)

29.1. – sobota

14.00 hodź. wosadne popołdnje w Klětnom (sup. Albert)

30.1. – 4. nje-dzela po Třoch kralach

10.30 hodź. kemše w Spalach (sup. Albert)

06.2. – 5. nje-dzela po Třoch kralach

10.00 hodź. kemše w Budyšinje na Michałskej farje (sup. Albert)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhlósu (sup. Albert)
13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

WUDAWAČELEJ: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornobohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen

HŁOWNY REDAKTOR: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

ZAMOLWITA REDAKTORKA: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

ČIŠĆ: Serbska čišćernja

ZHOTOWJENJE A ROZŠÉRJENJE: Ludowe nakładnistwo Domowina

PŘINOŠKI A DARY: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

POMHAJ BÓH wuchadža měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 16 hriwnow.